

دهنگ و ټاټورې کي نه وو. شيعره کاني زهينېب خان، چ له ناستي ناوې ټک و چ له ناستي ټوالهت و ټوخساري شيعريشدا، شيعري جوان و واتادار بوون، ئەمەش وايکرد که کهسان ټکي ز ټر ئەم ژنه ، وهك ژنه شاعير ټکي به توانا و داه ټنهر و گومناو، بناس ټنن و په سني ټخي و شيعره کاني بدهن. تهناته ټخم يه ټک ټووم له وانهي که وتار ټکم له باره ي شيعره کانيه وه له ټټژنامه ي ههول ټر نووسي و زهينېب خانم وهك شاعير ټکي به تواناو لټهاتوو ناساند. ئەم ش ټوه ناساندنهي نووسهران ب ټئم ژنه شاعيره گومناوه، بهردهوامي هه بوو، تاكو دواچار نووسهر و مام ټستاي زانك (سوداد ټهسو) له ټټيي لټك ټينه وه يه كي وردی ئەكاديميانه و بابەتيانهي قوو، به پشت بهستن به خو ټنه وه و هه ټسه نگان دن ټكي وردی زمان و ټټكهاته ي زمانه واني ئەو سهرده مه ي که زهينېب خاني تيا دا ژياوه و بهروارد کړدنې به شيعره کان، ئەو ټاستيه ي دهرخست که ئەو شيعرانه، هي ئەو ژنه شاعيره نين و دراونه ته پا ئەو، ياخود دهستکاري شيعره کاني کراوه به ج ټر ټک که هونه رکاري و ټټکخستن ټکي گه وړه ي زمانه وانيان ب ټکرا ب ټت، تاكو وهك داه ټنان ټکي شيعري بدر ټته پا ټزهينېب خان. لټره و له و، هه و ټدرا وه ټامي مام ټستا سوداد بدر ټته وه، به ټام هيچ کام لهم وه ټامانه، ب ټوا ټټهنهر و لټژيکي و زانتسيان نه بوون، به ټکو پتر کاردانه وه بوون و هه ټند ټکيشيان له س ټنگي شارچيه تيه وه، وه ټاميان دايه وه. ب ټگومان ئەو وتاره ي مام ټستا سوداد، به يه ټک ټله گرنگرين و به هادارترين و مه عريفيترين وتار داده نر ټت، که ټاستي زهينېب خان و شيعره کاني، ب ټه مووان دهرخست و به گه ټانه وه ب ټئهو سهردهم و م ټژووه ي زهينېب خاني تيا دا ژياوه، هاوکات به شن و که وکړدن و ش ټټفه کړدن ټکي وردی بونيادي زماني نووسين و ټټشنبيري ئەو سهرده مه و هه ټسه نگان دن ټکي وردی فره نگيانهي زمان، ئەو ټاستيه ي دهرخست که ئەو شيعرانه به هيچ ش ټوه يهك گوزارشت له زمان و سهرخاني ژياري و ک ټمه ټايه تي ئەو ټټناغانهي ژياني ک ټمه ټگي کوردي ناکهن و ناش ټزهينېب خان، زمان ټکي ديکي تايبه تي داه ټناب ټت، به تايبه تيش له سهردهم ټگدا، که دهيان شاعير و داه ټنهر ي وهك پيره م ټرد و گ ټران و ش ټخ نوري و ب ټکس و برايم ئەحمده و ټه فيق حيلمی و ت ټفيق وهبي و حوس ټن حوزني موکرياني و چه نداني ديکي تيا دا ژياون. بهو مانايه ي ناگونج ټت، هوشيار ي ک ټمه ټايه تي و هزري ژن ټک، له ټټشه وي هوشيار ي دهيان منه و هري کورد ب ټت، ب ټسهردهم ټکيش که ټه گزي م ټ نهك هر بواري دهرکه وتني نه بووه، بگره له هه موو ما ف ټکيش ب ټ بهش بووه و ژنبوون ټخي له ټخيدا، شوورهي و نه هامه تيه كي گه وړه بووه تهناته به ټټستاشه وه مه به ستمان له ک ټمه ي کورده واريه). ب ټچوونکي نووسهر، دهره نجامي

به را ورکردن کی وردی فرهه نگیانہی زمان و زمانی شیعی ئو ژنه شاعیرهش بوو. به بـ وای من وهك خوـنهرـك، ئم وتاره‌ی مامـستا سوداد، هیچ گومانـ کی له وه‌دا نهـشتـته وه، كه ئو شیعرانه یا هی زه‌ینه‌ب خان نین، یان ده‌ستکاری کران (هیوادارم خوـنهران وتاره‌ک‌هی ناوبراو بخوـننه وه) دواي بـاوکردنه‌وی وتاره‌ک‌شی له گـفـارـ کی سه‌نگینی وه‌کو ـاماندا، جگه له چەند سهرنجـ کی ـاگوزه‌ر و نا بابه‌تیان‌هی چەند كهـسـك، تاكو ئـستاش هیچ نووسهرـك نه‌یتوانیوه، وهـامـی ئو گومان و بـچوونه زانستییه‌ی نووسهر بداته‌وه. ئه‌وانه‌شی كه وهك وه‌ام ده‌نووسرـن، له ـاستیدا نهك هیچ لهو ـاستیه بنه‌ه‌تییه ناگـن که له نووسینه‌ک‌هی ئه‌ودا هه‌یه، بهـکو به جـرـك له جـره‌کان، دوورکه‌وتنه‌وه‌شه لهو بـچوونان‌هی نووسهر.

[illegible]

یہ کاک لہ گرنگترین باواھ نہرتین ئو ئەرگم ئتانهی، م -سوداد لہ بارہی گومان خستنه سەر ئو شیعرانه خستوو یه تیہ وو ئوہ یه، کہ ها تووہ بهراورد کردن کی وردی زمانی شیعره کان و زمانی ئو سہر دہمہی

〇 〇〇〇〇〇〇 〇〇〇〇〇〇〇 〇〇〇〇〇〇 〇〇〇〇〇〇〇 〇〇〇〇 〇 〇〇〇〇〇〇 〇〇 〇〇〇〇〇〇〇〇 〇〇〇
 〇〇〇〇 〇〇〇〇) تا ئۆره، دیاره که زهینهب خان چن بووه، بهام هر له
 درٚژی ئه و پهسنه دا و بیست و سه دٚ دواتر، نووسه ر ئه و بٚچوونه ی
 خٚی بٚ ئه و ه ی ههست پٚ بکات ٚهت ده کاته وه، ئه مجاره یان ده نووسٚت؛
 (زهینهب خان گووتوو یه تی بٚیه به ناوی کچه کورد شیعر ده نووسم، تا
 له قسه و قسه لٚکی خه ٚکی به دوور بم) پرس یاری من وهك خو ٚنه ر ٚك
 لٚره دا ئه وه یه، ژنه شاعیر ٚك ئازاد و یاخی، ٚٚشنبیر و تٚگه یشتوو
 بٚت، له سا ٚانی سه ره تای بیست، بٚ په چه و عه با ها تووچٚی کرد بٚت،
 چن سٚی له قسه و قسه ٚٚکی خه ٚکی کرد ٚته وه؟ ٚٚی تٚ ده چٚت ژن ٚك باس
 له (جه ژنی ئایار و گرنگی خو ٚندن و وٚات پار ٚزیی و خه بات و هزر و
 بیر و خو ٚندن گه و نیشتمان) بکات و له وه واوه تریش دژ به کولتووری
 باوی ئه و سه رده مه ژیا بٚت، گوٚ به قسه و قسه ٚٚکی خه ٚکی بدات؟
 ئه گه ر به و وه سفه بٚت، ئه وا زهینهب خان نه ئازاد، نه یاخی، نه
 پٚشکه و تووش بووه، به پٚچه وانه وه بگره دید و تٚٚوانینی وهك هر
 ژنه میللیه کی دیکه ی کٚمه گه ی کوردی بووه، که له بهر قسه و
 قسه ٚٚك، ناتوانن ئازادانه هه مووکار و ٚهفتار ٚك بکه ن. بٚگومان
 هه ٚسوکه وت و ٚهفتاره کانی مرٚق، ٚهنگدانه وه ی ٚاده ی هوشیاری و
 تٚگه یشتووی خٚیه تی. بٚیه ئه و شٚوه بیرکردنه وه یه، له بیرکردنه وه ی
 ژنه شاعیر ٚك ناچٚت، که شیعره کانی ده یان جار له پٚشه وه ی قٚناغه که
 و بیرکردنه وه ی باوی سه رده مه که بوو بٚت. ئه مه ش ئه وه نده ی تر ئه و
 ٚاستیه ده سه لم ٚنٚت که ئه و شیعرانه، هی زهینهب خان نین و
 دروانه ته پا ٚ ئه و.

م. پٚشٚه و له وه ٚمه که یدا، هه و ٚٚکی زٚر ده دات، خٚی وته نی له
 پٚناوی ٚهواندنه وه ی ئه و وه همه ی مام ٚستا سوداد هه یه تی (که من وهك
 خو ٚنه ر ٚك بٚوام وایه ٚاستیه و وه هم نییه) بٚیه شه درٚژه به گه لٚك
 باس و بابه ت ده دات، که دوورو نزیك په یوه ندیان به نووسینه که ی
 مام ٚستا سوداده وه نییه. بٚ نمونه: دوو سٚ لاپه ٚه ی له نووسینه که ی
 بٚ وونکردنه وه ی جه ژنی کر ٚکاران نووسیوه، له کات ٚکدا که سمان نییه
 مٚژووی کر ٚکاران و ئه و جه ژنه نه زانٚت، بٚیه ئه وه یان هیچ بایه خٚکی
 نییه، به ٚکو ئه وه گرنگه وه ٚامی ئه و پرس یاره بداته وه، که چن ژن ٚك
 له سه ره تای بیسته کاند (جه ژنی کر ٚکار) که دهسته وازه یه کی
 کوردیانه و په تیانه یه به کار دٚنٚت و کر ٚکار له بری (عه مه له)
 ده نووسٚت؟ له کات ٚکدا هه موو نووسینه کانی ئه و سه رده مه له بری
 کر ٚکار (عه مه له) به کاردٚنن؟ دیسانه وه ئه و پرس یاره مان لا دروست
 ده بٚت، تٚ بٚٚی هوشیاری و تٚگه یشتووی زهینهب خان وهك ژن ٚکی
 ئه وکات، له پٚشه وه ی هوشیاری شاعیر و ٚووناکبیر ٚکی وهك پیره مٚرد و
 ٚه فیک حیل می و بٚکه س به نمونه بوو بٚت؟ بٚچی ئه وان نه یان توانیوه،

(ژیان و ژيانهوه) هـناوه تهوه.

له شيعرهكې مهلا هـئوفى باوكى زهينېب خاند، ئهم وشه عهره بيبانه ده بېنر (حلى مشكله، مه دح، مىسل، ريات، حوسن، عقل، فهم) پرسيار نهوه يه، نه گهر زهينېب خان، له تهمه نى بيست و چوار سايدا، نهو هم موو شيعرانې بهو زمانه په تيه نووسېت، چن ههمان زمان و دهر بـينش له شيعرهكې مهلا هـئوفى باوكيدا نابېنر ت؟ بـچى باوكى له برى وشى (هزر) عقل و له برى وشى (بېر) فېكر نه نووسيوه، وهك نهوهى له شيعرهكانى زهينېب خان هه يه؟ له كاتـكدا نه مانه باوك و كچ بوونه و پهره ردهى يهك ژينگى خـزانى و كـمهـايه تى و كهسى و كولتوورى و فرههنگى بوونه؟ نه مه له لايهك، له لايهكى ديكه وه، له ووى نه زمونى ژيان و دنيا ديدهى و خوـندهوه و زانست و زانياريش، ده بـ مهلا هـئوف زـر له زهينېب خان نه زموندارتر بووبـت، كه واتا ده بـ زمانى نهو يش له پـشهوهى زمانى زهينېب خان بـت.

ده كـر پرسيار كى ديكه بكهين، بـچى ههمان نهو زمانى زهينېب خان، له شيعرهكانى دـداريش بوونى نيه؟ خـ دـدار يهكـك بووه له ديارترين شاعيرانى نه مه و له ساـانـى چلهكاندا كـليژى مافى تهواو كردووه و خاوه نى تـكستى به ناوبانگى نهى هـقيبه؟ نه گهر به راوردى شيعرهكانى دـدار و زهينېب خان بكهين، سه دوو ههشتا پله، ههست بهو جياوازيهى زمان و فـمى شيعرى له نـوان ههر دوو كييان دهكهين، چونكه زمانى دـدار، وهك زمانى ههر شاعير كى ديكى نهو سهرده مه، تهژيه له وشه و وـنه و دهر بـينى عهره بى، به پـچهوانهى زهينېب خانهوه كه باسى (وـات پارـژيى) و (هزر) و (يهكى ئيار دهكات!). ههر په يوه ست بهو باسه، وهك م سوداد دهـيـت، بـچى دـدار له بيره وهريهكانى، باسى زهينېب خانى نه كردووه و ئاماژهى بهوه نه داوه، كه خوشكـكى هه يه شاعير كى به توانا و جواننووسه؟ هـبه ته زهينېب خان، خوشكى گهره دـدار بووه، وهك له ديوانهكشى باس كراوه، كه دـدارى شاعير نهو گهره دـدار و زـريشى خـشويستووه و وهك دايكـك له پهره رده كردن و پـگه ياندنى كـكى مه زنى له ژيانى دـدارى براى بينيوه، كاتـ دـداريش دهـمـت، لاوانهوه يهكى بـ ده نووسـت، نه گهر ته نها نهو په يوه ندييه و ايهـهـى وحييه نـوان دـدار و زهينېب خان له بهرچاو بگرين، نهوا ده بوو دـدار به شـوه يهكى زـر گهره و خـشويست و ديار، ناوى زهينېب خان بهـنـت. چونكه سرووشتى ژيان وايه، باسى كهـسـك ناكـرت، نه گهر كـكى له ميانى كـمهـايه تى و سياسى و شـنـبـيرى نه بينـبـت. نه گهر پاسا و يش نهوه بـت كه نهو سهرده مه، بـ ژن سهردهـمـكى داخراو و دواكه وتوو بووه و ژن هـچ كـكى نه بينيوه و بـهـش بووه له هم موو مافـكى،

[illegible]

کتبه‌کشیدا، وهك ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م () ئه‌وه‌ی م
 1930 ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 ئه‌وه‌ی م () ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 منه‌تانه، سه‌رپشکمان ده‌کات له‌وه‌ی که هه‌موو ئه‌ده‌بیاتی کوردی له
 سا‌ی سییه‌کانه‌وه تا هه‌شتاکان بخو‌نینه‌وه، بزانی‌ن وشه‌ی
 ئاشته‌واییان ت‌دایه. له به‌ران‌به‌ر ئه‌م سه‌رنجانه‌دا، به داخه‌وه
 م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 ئه‌وه‌ی م. ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م () ئه‌وه‌ی م
 ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م ئه‌وه‌ی م
 و ب‌وا‌ه‌ن‌ه‌ره. خا‌کی گ‌ر‌ن‌گ‌تر ئه‌وه‌یه، ئه‌گ‌ر زه‌ینه‌ب خان شاعیر
 بو‌وه، ب‌چی له ما‌وه‌ی شه‌ست و سه‌ سا‌ی ته‌مه‌نی خ‌یدا، تا‌که یه‌ك شیع‌ر
 و یه‌ك سه‌ته‌شی له‌و هه‌موو گ‌ڤار و ئ‌ژنامه و ب‌او‌ک‌را‌وانه
 ب‌ا‌ونه‌کرد‌ته‌وه، که له‌و کات ده‌رچ‌و‌ونه؟ له کات‌ک‌دا هه‌مو‌مان
 ده‌زان‌ین شاعیران له‌و تو‌ڤ‌ژهن، که هه‌پ‌ه‌ی ب‌او‌کرد‌نه‌وه‌ی شیع‌ریان
 هه‌یه، به تایبه‌تیش یه‌که‌م شیع‌ر و سه‌ره‌تای ئه‌زم‌و‌ونی شیع‌ریان.
 ئه‌مه‌ش په‌رسیار‌کی ز‌ر عه‌قلانی و به‌ج‌یه، که مام‌ستا سوداد ده‌یکات و
 ب‌وه‌لامه.

3

ئ‌مه له‌م وتاره‌مان‌دا، به‌ر‌گ‌ریی له مام‌ستا سوداد ناکه‌ین، چون‌که
 خ‌شه‌ختانه وتاره‌که‌ی ئه‌و، پ‌ویستی به‌ دا‌ک‌کی‌کردن نییه و ب‌گ‌ره‌ز‌ر
 ب‌وا‌ه‌ن‌ه‌ر و عه‌ق‌لانی و ل‌ژیک‌یشه، ته‌نها ده‌مه‌وت باس له‌وه بکه‌م که
 ده‌ب‌ل واز له‌و نه‌ریته ب‌ن‌ین به‌ ز‌ر (خه‌کی ه‌یج له بار‌دانه‌بو‌و)
 بکه‌ین به‌ شاعیر و دا‌ه‌ن‌ه‌ر و منه‌وه‌ر، که به‌ داخه‌وه له‌ دوای
 ئ‌په‌ینه‌وه له‌ ن‌وه‌ندی ئه‌ده‌بی کوردیدا ب‌ته‌م‌د‌ل. وه‌ك خو‌ن‌ه‌ر‌ک
 ئ‌ژانه‌چاوم به‌ ده‌یان وشه‌ی وه‌ك (دا‌ه‌ن‌ه‌ر ، نو‌خ‌واز ، ت‌په‌اندن
 و دا‌ب‌انی شیع‌ری ، ئه‌زم‌و‌ونی جیا‌وا‌زو تایبه‌ت) و ده‌یان ده‌سته‌واژه‌ی
 ز‌لی له‌و ش‌وه‌یه ده‌که‌وت ، به‌ ب‌ ئه‌وه‌ی بن‌و‌سه‌کان‌ییان یه‌ك ت‌ز
 توانای ئه‌وه‌یان هه‌ب‌ت، ئه‌و ده‌سته‌واژه وه‌می و ز‌لانه، به‌ کردار و
 ئه‌ر‌گ‌م‌نت ب‌سه‌لم‌نن. ئا‌خر ئه‌گ‌ر شاعیر‌ک، له هه‌فتاکان چ‌انی
 نو‌وس‌یب‌ت، ئ‌ستاش به‌هه‌مان ش‌وه شیع‌ر بن‌و‌وس‌ت، ده‌کر‌ ب‌ن‌ین
 دا‌ه‌ن‌انی شیع‌ری کرد‌وه‌و؟ به‌ داخه‌وه خو‌ن‌ه‌ری بیر‌که‌ره‌وه و به
 هه‌وه‌سته، ز‌ر که‌م‌ب‌ته‌وه له‌ ن‌وه‌ندی ئه‌ده‌بی کوردیدا، ب‌یه‌به
 ئاسانی ئه‌و با‌سانه ت‌ ده‌په‌ن. ئه‌گ‌ر چ‌وار نو‌وس‌ه‌ری دی‌که‌ی وه‌ك

مامـستا سوداد، به سهـلیقهـوه سهـرقاـی ئهـو ساغـکردنهـوانه بن که له بارهـی ناوی وهـهمی و شیعـری وهـهمی دهـنووسـرن، ئهـوا بـوام وایه به شـکی مـژووـی ئهـدهـبی کوردی، دهـکهـوـته ژـر پرسـیارهـوه!

4

له کـتـاییدا، دهـمهـو ژـر به اشـکاویـی ئهـوه بـم، که مامـستا سوداد بهـو وتارهـی، قفـی له دیوانـی زهـینهـب خاندـا، بـیه ههـر وهـم و وهـماکاریهـک بنووسـرت، هـیچ بهـهایهـکی ئهـدهـبی و مهـعریفـی نیهـ. چونکه نووسـهـر له وتارهـکهیدا، ژـر به وردی، زمان و پاشخانی هـزری و شـنبیری ئهـو کاتی کـمهـگی کوردی، بهـراورد به زمان و شیعـرهـکانی زهـینهـب خان کردووه. ئهـگهـر لـژیکـیانهـش بیر بکهـینهـوه و به وردی وتارهـکهـی بخوـنینهـوه، استیهـکهـی گوماـنـکی زـمان له بارهـی ناوی ئهـو ژنه شاعیره ، که پیرهـمـرد وتهـنی (له پـهـ بووه کوـ) بـ دروست دهـبـت. چونکه ناشـت ژنه شاعیرـک له سهـردهـمـکدا، که دهـیان شاعیر و زانای ئایینی و یاساناس و سیاسیی به توانای تیادا ژیاوه، به تهـنها بـت باسی (یهـکی ئایار) و (وـا تپارـژی) و (بیر) و چهـندان دهـستهـواژهـی دیکهـش بکات، که ههـندـکیان بهـرهـمی دواـی اـپهـینن. یاخود گـران، که نوـکهـرهـوهـی شیعـری کوردیه و زمانـکی نوـی هـناوهـته ئاراوه، گهـر سهـیری شیعـرهـکانی بکهـین، دهـبینین تهـژین له وشهـی عهـرهـبی، که هاوتهـمهـن و هاوسهـردهـم و هاوـقـناغـی ژیاـنی زهـینهـب خانیش بووه، کهواتا بـچی گـران نهـیتوانیوه بهـو زمانه پهـتیه شیعـر بنووسـرت و زهـینهـب خان توانیویهـتی؟ استیهـکهـی ئهـمانه پرسـیاری مهـعریفین ودهـبـ وهـم بدرـنهـوه.

واندز بـهـندانی 2721 کوردی

وونکردنهـوهـی چهـند پهـراوـژـکـ:

• وتارهـکهـی م - پـشـهـو، له ماـپهـکـدا ئهـگهـر ههـهـ نهـم ماـپهـی (وتاری کورد بوو) بـاوکراوهـتهـوه. من به بـکهـوت وتارهـکه و ماـپهـهـکهـشم بینی. لـرهـوه سهـرنجی نووسهـرانی ئازیز بـ ئهـوه ادهـکـشم، که ئهـگهـر دهـیانـهـوت باس و با به تهـکانیان بخوـنـرـتهـوه و زـرتـرین خوـنـهـر بیـبـنـت، ئهـوا با له ماـپهـی دهـنگهـکان با به تهـکانیان بـاو بکهـنهـوه. چونکه پـخوـنـهـرتـرین و له پـشـهـوهـی ههـموو ماـپهـهـکانی تره. ئهـمه

استیه، نهك يكلام ب ماپههكه.
هيوادارم و تكاشم وايه، خو نه ران وتارهكهى م _سوداد
بخو ننه وه، كه چهند ژككى كه لمه و بهر له دهنگه كان
باوب ته وه. ده توانن به گرته كردن له سهر بهشى ئه ده ب،
بچنه وه سهر وتاره كه. شايه نى ئامازه كردنه وتاره كه له دواى
باوبونه وهى ديوانه كه له گفارى امان باوب ته وه، من ئه و
كات خو ندمه وه.

<https://dengekan.info/archives/22354>